

ÉRTEKEZÉSEK

A NYELV- ÉS SZÉPTUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL.

Első kötet. 1867—1869.

- I. Szám. Solon adóörvényéről. Tótfly Ivántól. 1867. 14 l. . . . . Ára 10 kr.
 II. Szám. Adalékok az attikai törvkönyvhöz. Tótfly Ivántól. 1868. 16 l. . . . . 10 kr.
 III. Szám. A legújabb magyar Szentírásról. Tárkányi J. Bélától. 1868. 30 l. . . . . 20 kr.
 IV. Szám. A Nibelung-ének keletkezéséről és gyanítható szerzőjéről. Szász Károlytól. 1868. 20 l. . . . . 10 kr.
 V. Szám. T. Lománnybéli hátramaradásunk okai, s ezek tekintetéből Akadémiaink feladása Toldy Ferencztől. 1868. 15 l. . . . . 10 kr.
 VI. Szám. A keleti főrök nyelvről. Vámbéry Ármintól. 1868. 18 l. . . . . 10 kr.
 VII. Szám. Geleffi Katona István főleg mint nyelvész. Imre Sándortól. 1869. 98 l. . . . . 30 kr.
 VIII. Szám. A magyar egyházak szertartásos ónakei a XVI. és XVII. században. Bartalus Istvántól. Hangjegyekkel. 1869. 184 l. . . . . 60 kr.
 IX. Szám. Adalékok a régebb magyar irodalom történetéhez. (1. Székely Mihálynak eddig ismeretlen szindarabjai 1550—59. — 2. Egy népirodalmi emlékek 1550—75-ből. — 3. Baldi Magyar-Olasz Szótárkája 1583-ból. — 4. Báthory István országbíró mint író. — 5. Szenci Molnár Albert 1574—1633). Toldy Ferencztől. 1869. 176 l. . . . . 60 kr.
 X. Szám. A magyar bővítettmondát. Brassai Sámueltől. 1870. 46 l. . . . . 20 kr.
 XI. Szám. Jelentés a felső-ausztriai kolostoroknak Magyarországot illető köziratai- és nyomtatványairól. Bartalus Istvántól. 1870. 43 l. . . . . 20 kr.

Második kötet. 1869—1872.

- I. Szám. A Konstantinápolyból legújabbban érkezett négy Corvin-codexről. Mátray Gábor l. tagtól. 1870. 16 l. . . . . 10 kr.
 II. Szám. A tragikai felfogásról. Székfoglaló. Szász Károly r. tagtól. 1870. 32 l. . . . . 20 kr.
 III. Szám. Adalékok a magyar szóalkotás kérdéséhez. Joannovics Gy. l. tagtól. 1870. 48 l. . . . . 20 kr.
 IV. Szám. Adalékok a magyar racionálistéma szók értelmességéhez. Finaly Herik l. tagtól. 1870. 47 l. . . . . 20 kr.
 V. Szám. Solomos Dénes költeményei és a háziszegeti görög népnyelv. Tótfly Iván lev. tagtól. 1870. 23 l. . . . . 20 kr.
 VI. Szám. Q. Horatius satirái (Ethikai tanulmány). Székfoglaló. Zichy Antal l. tagtól. 1871. 33 l. . . . . 20 kr.
 VII. Szám. Újabb adalékok a régebb magyar irodalom történetéhez. (I. Magyar Pál XIII. századbeli kanonista. II. Margit kir. hercegnő, mint ethikai író. III. Baldi Bernardin magyar-olasz szótárkája 1582-ből. Második közlés IV. Egy XVI. századbeli növényzeti névtár XVII. és XVIII. századbeli párhuzamokkal. V. Akadémiai eszme Magyarországon Besenyei előtt). Toldy Ferencz r. tagtól. 1871. 124 l. Ára 40 kr.
 VIII. Szám. A sámi magánhangzókról és megjelölésük módjairól. Gr. Kun Góza lev. tagtól. 1872. 59 l. . . . . Ára 20 kr.
 IX. Szám. Magyar szófejtetések. Szilády Áron l. tagtól. 1872. 16 l. . . . . 10 kr.
 X. Szám. A latin nyelv és dialektusai. Székfoglaló. Szénássy Sándor l. tagtól. 1872. 114 l. . . . . 30 kr.
 XI. Szám. A defferekéről. Szilády Áron lev. tagtól. 1872. 23 l. . . . . 20 kr.
 XII. Szám. Emlékbeszéd Arvay Gergely felett. Szvorényi József lev. tagtól. 1872. 13 l. . . . . 10 kr.

Harmadik kötet. 1872—1873.

- I. Szám. Commentator commentatus. Tarlózatok Horatius satiráinak magyarra fordított után. Brassai Sámuel r. tagtól. 1872. 109 l. . . . . 40 kr.

EMLÉKBESZÉD

MÁTRAY GÁBOR

L. TAG FELETT.

BARTALUS ISTVÁN

L. TAGTÓL.

BUDAPEST, 1877.

A M. TUD. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ HIVATALA.

(Az Akadémia épületében.)

EMLEKBESZÉD
MÁTRAY GÁBOR

lev. tag felett.

BARTALUS ISTVÁN

lev. tagtól.

(Olvastatott a M. T. Akadémia 1877. márcz. 27-én tartott ülésében).

I.

1875. jul. 17. Mátray Gábor bevégezte évek hosszú sorával megáldott munkás életét; átköltözött barátai és pályatársaihoz, kik egykor szeretettel, hazafias erélylyel művelvén nemzetiségünket, korszakszerűleg bebizonyították annak életrealóságát; átköltözött ama fris hantok közé, melyek lakóihoz egy pár év előtt itt az örök mozgalom terén mindnyájunkat a tisztelet rokonszenve, úgyszeretet, vagy épen személyes barátság kötött.

A tisztelt gyűlés soraiban nem lehet nagy azok száma, kik Mátrayt utolsó évtizede alatt ne ismerték volna. Csendes, de szakadatlan tevékenységében, melynek órái, napjai és hónapjai alig különböztek egymástól, olyan volt ő, mint a messze távolból jött folyó, mely lassan, nyugodtan halad az örök tenger torkolata felé. Én Mátrayt csak e korszakában ismertem; de a nemzeti muzeum tudományos csendében a halhatlanok és halottak laistromában elmerült könyvtárnok Mátraytól kétségkiyül egészen különböznie kellett a fiatal Mátraynak, ki — mint zenetörténelmi dolgozatai közt maga fölemlíti — egykor az aradi puszták Orpheusaként szerepelt; különböznie kellett annak a Mátraynak, ki nemzeti művésztünk hajnalán zeneműveket költött, serenádokat és novellákat írt; ki legelső szépirodalmi lapunkat, a *Regélőt* és *Honművészt* alapította; különböznie kellett annak a Mátray-

nak, ki a harminczas évek alatt keletkezett nemzeti színház zeneügyi elén állott, ki ugyanekkor fő szerepet vitt egy énekiskola alapításában, melynek a mai budapesti nemzeti zenede köszöni lételét, melynek nemzeti szelleme csak is észélyes vezetésének tulajdonítható.

Mennyire különbözött a nemzeti muzeum könyvtárnoka a régi Mátraytól, láthatjuk abból is, hogy az akadémiai levéltár számára egy 1841. aug. 10. kelt kéziratában maga Mátray átadta életrajzi adatait, mint a ki már nem messze áll élete végéhez, vagy mint a ki előre látja, hogy a mosolygó, regényes vidékektől örök bucsút kell vennie; mert az, a mi még hátra van, a reflexiók hideg égálja, hol többször találkozzunk ellenfeleinkkel mint hitrokonainkkal, melynek sötét aknáiban a tudós, a költő és művész magára hagyatva, kalauz nélkül szokta keresni a bölcsesség nemes érzét.

A negyvenes éveken innen élt Mátray azonban bármennyire szakított is múltjával, de egyben ugyanazon Mátray maradt: nyilvános működésének első percétől az utolsóig, a harminczas és hatvanas évek folytán legfőbb törekvése volt, nemzetiségünknek, nem mondom büszkeségére, hanem hasznára élni.

Tek. Akadémia! miután a múlt idők visszahozására, s a megboldogult években és tettekben gazdag élete festésére csak a kegyelet szavaival rendelkezem, egy gyenge szónoklat helyett ékebben fognak beszélni a száraz tények.

II.

A főnebbi önéletrajzi adatok szerint Mátray 1797. nov. 23. született Nagy-Kátán, hol atyja — Rothkrepf József — néptanító volt. Miután a családfő 1804. a pesti — valószínűleg akkor még csak egyetlen — magyar népiskolába hozott, a fővárosban töltötte gyermek- és fiatal éveit, itt végezték elemi, középiskolai, s egyetemi tanulmányait. Ekkor a napjainkban is még uralkodó magyar szokás szerint jogi pályára kellett volna lépnie, s 1817-ben a királyi táblán le is tette a jegyzői esküt; de részint hajlamai, részint a körülmények más irányba terelték. Hogy a szülői háznak terhére ne legyen, saját szükségeit már iskolai évei alatt is mint tanító magán leczkék adásával fedezte; a tanítóból majd nevelő lett,

s e pályán főképp Széchényi Lajos gróf családi körében 13 évig foglalkozott. A nevelői pályára nem ellenkezett irodalmi s zenészi hajlamaival, melyeknek már gyermek korában szép jeleit adta. Ezért a költői szép írást fogékony ifjat elragadták egyfelől az öntudatra ébredt nemzet irodalmi mozgalmai; másfelől a grófi családdal Bécsben töltött évei a zeneművészek sorába iktatták.

Igy szakított a jogi pályával; s mert az irodalomtól ép úgy nem tudott megválni, mint a zenétől, lett író és zenész élete végső percéig.

1830. novemberében visszajövén Pestre, még hátra levő jogi tanulmányait bevégezte ugyan, s két év múlva ügyvédi oklevelet is nyert; de nem cliensek csoportosításán, hanem egy művészi lap szerkesztésén jártatta az eszét, egy olyan lapon, mely az akkori viszonyok közt a szépirodalmi, s művészeti igényeknek megfelelően. Az eszme a *Regélő s Honművész* iker lapokban valósult meg, 1833. április havában küldetvén szét annak első számai.

Ugyanez év nov. 15. a tudományos akadémia levelező tagjává választatott.

1837-ben a nádor kinevezte a muzeum számára megvett Jankovics-féle könyvtár bizottsága jegyzőjéül. Továbbá jul. 26-án a nemzeti színház zeneügyi igazgatójává választott, mely hivatalát azonban csak decz. 17-ig viselte; szept. 17-én pedig a budapesti *hangászegyesületnek* nevezett társaság titkára lett. E társulat végre 1840. febr. 16. nyilvános énekiskolája igazgatásával bízta meg, melyből a *hangászegyesületi*, vagy ma már *nemzeti zenede* alakult.

Előrebocsátván ez élettörténelmére vonatkozó adatokat, most áttérek írói és zenészi működésére.

III.

Álljanak itt saját szavai, melyekkel irodalmi dolgozatai sorát nyitja meg. » . . . . A magyar nyelv iránt, minthogy anyanyelvem ez vala, mindenkor különös vonzalommal, s előszeretettel viseltetvén, magyar könyvek voltak olvasmányaim első kedvencei.«

Először színmű fordítmányokkal lépett nyilvánosság elé.

Egyike ezeknek 1813-ból a *Hárfás leány* szomorujáték öt felvonásban; továbbá 1814-ből a *Kínzó torony* színjáték három felvonásban, melyhez eredeti dalokat szerzett és alkalmazott zenekarra; 1815-ből az *Ujesztendei ajándék* vigjáték egy felvonásban. Ezek sajtó útján nem láttak ugyan világot, de amaz időkben Budapesten a *Rondella* városi színházban, aztán Fehérvárott s más helyeken is szoktak előadatni.

A latin közmondás *docendo discimus* kétségkívül a 13 évig neveléssel foglalkozóra nagy befolyást gyakorolt. Annyival inkább, mert nemcsak tanította a nevelés körébe tartozó tárgyakat, hanem azok mindenikéből latin, magyar és német nyelven egy-egy tankönyvét dolgozott. Ily nemű dolgozatait szintén nem tette közzé, de kéziratai közt megőrizte.¹⁾

Ugy látszik, hogy nyomtatásban megjelent első kísérletei 1824-ben Kulcsár *Hasznos mulatságai*ban indultak meg részint névtelenül, részint R. G. (Rothkrepf Gábor) vagy Verbegyi aláírással; mert a Mátray nevet csak 1837 vége felé vette fel.²⁾ E dolgozatai rövid közlemények, népszokások, életrajzi vázlatok. Különös figyelemmel kíséri a még akkor csak tánczene terén művelt nemzeti zene, s magyar dalok újabb terményeit, meleg részvéttel ajánlván azok mindenikét a közönség figyelmébe, mint megannyi tényezőit nemzeti haladásunknak.³⁾

1825. folytán munkásságának tágabb tér nyílt a *Tudományos gyűjtemény* hasábjain. Itt a főebbieken kívül még egy rovatot kezdett az újabb magyar könyvek, s a hazánkkal foglalkozó idegen nyelvűek ismertetésére.⁴⁾ A zeneművek rovatát *Szép mesterségek* cím alatt folytatta, még pedig tisztán nemzeti irányban, mit Teleky Ferencz grófnak a *Hebe* 1825. évfolyamában megjelent *Huszár dalára* írott sorai is eléggé igazolnak: » . . . muzsikája kitől van? — így ír Mátray — nincs oda téve; de megbocsásson ennek szerzője, ha arra bátorodom figyelmetessé tenni, hogy a huszárdal magyar dal, nem pedig német $\frac{1}{2}$ részü nótát érdemlett volna.« Idéztem e sorokat, mint amaz időkben eléggé jellemzőket.⁵⁾

Ily kezdet után végre 1828-ban szintén a *Tudományos gyűjtemény* lapjain a zene történelmével lépett fel, melynek

Magyarországra vonatkozó részében, noha minden reflexió és irány nélkül, kizárólag a történelem útján kezdetől fogva kimutatható régi dalnokok, s a korábban élt zeneművészek és megjelent zeneművek száraz sorozatát állítja össze, de nemzeti művészetünk történelmének sok tekintetben kipótolhatlan szolgálatokat tett.⁶⁾ Nem említve másnemű kisebb dolgozatait,⁷⁾ a zene elméletére s történelmére vonatkozó anyagokat, ezek után 1832—33 folytán újra feldolgozta encyklopaediai modorban a *Közhasznú ismeretek* számára.

E foglalkozásával egy időre esik a *Regelő s Honművész* megindítása. Tudjuk, hogy e testvér-lapok keletkezése előtt az író milyen nehezen hozhatta nyilvánosság elé szellemi termékeinek csekély részét valamely gyűjteményben, zsebkönyvben, vagy, ha épen sikerült, önállóan. Lassu szellemi közlekedés zsebhasztólag hat az írói tevékenységre, késlelteti a közműveltség fejlődését, holott az üresen töltött évek egyesek és nemzetek életében egyiránt kipótolhatlanok. Nagy Széchenyink hatalmas szavára nemzetünk minden rétege új életre ébredvén, s a tudomány és művészet, gazdaság és ipar terén vezér és közmunkás lelkesedve sorakozván, mulhatlan szükségünk egyike volt, egy közlönyt nyitni nemzetiségünknek, mely nemzeti irányban elől haladjon, utat törjön, s tért nyisson a tisztán nemzeti irodalommal foglalkozók tevékenységének. E nem csekély s messze kiható feladat megoldására vállalkozott legelső szépirodalmi lapunk a *Regelő* és *Honművész*.

Mintha most is látnám Mátrayt az általa, s mások által is akkor még *Halpiarcsnak* nevezett Haltér 4. számú házában szerkesztői asztala mellett, midőn előfizetőihez az alábbi sorokat írta: »Hálás köszönetemet nyujtom ez alkalommal ama számos honleányok és hazafiaknak, nem a magam, hanem kedves nemzeti nyelvünk nevében, kik a két magyar hazából és annak rokon tartományaikból vetekedve siettek ezen első magyar szépművészeti folyóírás létesítését kegyes ápolásukkal eszközölni. Hogy pedig lássa a tisztelt haza, mily tűz lobog lelkes leányainak is a honi nyelv terjedését óhajtó szép keblökben, im! közlöm mélyen érzett hálám emlékeül azoknak becses és örök tiszteletre méltó neveiket.«

A lap előfizetési összege következő volt: az első három évnegyedre (minthogy ápr. 1-jén indult meg) *Regélő* és *Honművész* Budapesten boríték nélkül: 4 frt 48 kr., borítékkal 5 frt 24 kr.; postán 6 frt. Az előfizetők száma 703; ezek közt nő 184.

A nők fontos hivatását senki sem hangsúlyozta melegebb szavakkal, mint Széchenyi; de ezt amaz időkben alig fogta fel valaki helyesebben, mint Mátray. Hogy, mint főnebb idéztem, szavait különösen a nőkhez intézte, erre nem előfizetők hajhászása indította — mint napjainkban feltehetnők — hanem a meggyőződés, hogy a mely nemzet leányai elkorescsoltak, annak napjai megszámlálvák. Igazolják ezt a *Regélő* és *Honművész* hasábjai közt újabb dolgozatai, s főkép egy állandó rovat, melyet kitűnő honleányaink emlékének szentelt, kik a legrégebb idők óta napjainkig a tudomány és művészet terén, házi körükben, a társaséletben, sőt — mert fájdalom, őscink elég ilyen időt éltek — véres küzdelmekben mint hősnők feltűntek.⁶⁾ Nem lehet kétségbe vonni, hogy e törekvése üdvös hatású volt a közönségre, sőt költőinket is figyelemre ébresztette.

A *Regélő* első számát *Soproni kádárlegény* című népmonda után dolgozott beszélylyel nyitotta meg, mely nemben még négyet irt.⁷⁾ Több gondot fordított azonban másnemű czikkek, népszokások, zene, színészet stb. rovataira, melyek közt első helyen említendő a magyar ipar minden ágának történelmi áttekintése Sz. István korától 1830 ig.¹⁰⁾

Ily irányban tartotta fen a lapokat 1841. jun. végéig. Hogy ekkor a további szerkesztéssel felhagyott, két okát adhatjuk. Egyik: mert aránylag nemhogy anyagi hasznot hozott volna, de költségvetését alig lehetett fedezni. Mindjárt a II. évfolyam előszavában így szól: » . . . . Elérheti-e ezen folyóirat ama hazafiságos czélt? . . . . igaz ugyan, hogy az eddig nyújtott segedelem még elégtelen volt ily költséges intézetnek szilárd fenállhatására; de ezt csak a vállalat újságának lehet inkább tulajdonítani, mint részvétlenségnek. Épen ezen előtekintetből készült el a *Regélő* alapítója arra, hogy első esztendőben minden jutalom nélkül, sőt saját pótlása által eszközölt áldozatok mellett adja ki e folyóiratot.« Ez tehát

egyik oka a lapok megszűnésének. A másik, mert az utána keletkezett szépirodalmi lapok egyfelől a különben is csekély számu előfizetőket megapasztották; másfelől Bajza, Vörösmarty, Toldy, Erdélyi mint utódai, szellemileg tulszárnyalván, fölöslegessé tették.

IV.

Áttérek most zenészeti működésére.

Először is gyermekkorára vonatkozva álljanak itt saját szavai: »Kedvező zenetehetségeim már kiseded koromban kezdtek mutatkozni. Atyám utmutatása mellett kezdém azokat gyakorlani klaviron. 1808-ban külön tanítót fogadott, kinek segedelmét azonban csak hat hónapig éldeltem. Ezután önmagam tökélyesítém magamat a klavir-já szásban. A nevezett év őszén az ájtatos iskolák igazgatója (Aigl Glycer) Pesten ugyanez intézeti zeneiskolába vezetett, s itt az éneklésre ingyen taníttatott. Itt nyerém tulajdonképen hangászati műveltségemet mind az éneklés, mind egyéb hangműszerek, s általján a zenészet ismeretében, melyet később a general bassus tanulása tökélyesített.«

Eddig Mátray.

1809-ben már egy magyar (lassu és fris) zeneművet irt vonós hangszerekre, s mint első művét hála jeléül a fenebbi kegyesrendi igazgatónak ajánlotta.

1812—13-ban a pesti magyar színész társaság számára *Cserni György* dalos színműhöz ő irta a zenekart, részint eredeti, részint ismeretes dallamokra. Így a *Tündér álma* zenéjét.

1814—16-ban több serenadot dolgozott négy és öt hangszerre, melyek azonban az előbbiekkal együtt elvesztek.

1815-ben az egyházi téren tett kísérletet egy *veni sancte*-val egész zenekarra, mely a kegyesrendieknél elő is szokott adatni.

A következő évben egy magyar gitár-iskolát irt (Bartolazzi után) mely amaz időkben, mikor költőink e hangszertől hagyományszerűleg még el nem tudtak válni, s a műkedvelő világban is otthonosabb volt mint a zongora, épen nem lehetett fölösleges.

Ezeken kívül még sok kiadatlan művet irt, melyek kö-

zöl kiemelendő a *rémalakok karéneke* Vörösmarty Árpád *ébredéséhez*, a nemzeti színház megnyitása ünnepélyére. De bármilyen sokféle irányban foglalkozott, most az egyház terén, majd a színészet körében, most táncz-zenével, majd német dalok szerzésével, legfőbb törekvése, melynek mindent feláldozott, a magyar nemzeti zene művelése volt, miről önéletírataiban is következőleg emlékszik: » . . . a nemzeti magyar zenéhez kised koromtól fogva mindég szenvedélylyel viseltem. Innen van, hogy a nyomtatásban megjelent magyar nótáknak és a magyaroktól, vagy idegenektől szerzett, de magyarokat érdeklő hangműveknek nagy részét megszerzém magamnak.« Igazolja e szavait egész élete; de igazolják már 1841-ig nyomtatásban is megjelent, nagyobbára magyar stíli művei.¹¹⁾

V.

Eddig terjednek életrajzi adatai, emlékezőn a főnebieken kívül még néhány kéziratban maradt irodalmi dolgozatról is. Ezek közül kiemelendők: *A budai magyar játékszínház képző iskolájának terve* 1835-ből, mely átadatott másod alispán Földváry Gábornak. Továbbá *egy helyes magyar opera felállításának módjai*, melyet 1837. aug. 10. nyújtott be a színházi igazgató választmányának. Végre, szintén 1837-ből *a magyar színészet története Pesten*, melyet Jankovics Miklós szándékozott kiadni a nemzeti színház megnyitása alkalmával készített emlékpénzekkel.¹²⁾

VI.

1837-ben Horvát István ajánlatára a Jankovics-féle könyvtári bizottság jegyzőjeül nevezetvén ki, egészen új térre lépett, melyen részint tollnoki, részint ideiglenes segédóri minőségben napi díj mellett folytonosan működött a muzeum érdekében, míg 1846. jan. 28. Széchenyi Lajos gróf ajánlatára kinevezetett muzeumi könyvtárnokká.

Itt kezdődik életének második korszaka.

Ez idők óta nem látjuk ugyan többé a szépirodalom terén, de annál szorgalmasabb lakója lett a könyvtárnak, annál buzgóbban dolgozott a nemzeti képesarnok érdekében, s

kedvencz intézete — a hangász egyleti zenede — ügyeiben. Ezek mindenikének teendői oly bokrosak s folytonosak voltak, hogy ha kívülök egyebet nem tett volna is, kiérdemelte a közelismerést.

Mindjárt 1846-ban fontosabb teendői voltak, Horvát István előde hagyatékának lajstromozása, mely nyomtatásban is megjelent. Továbbá a Pyrker-képtár művészi leírása, mely e nemben ismét irodalmunk első termékének mondható.¹³⁾

A könyvtárt illetőleg legyen elég megjegyezniem, hogy a Széchenyi könyvtárt csak egy szolga segítségével szállította a muzeumba, s itt, úgy szólva, egy maga rendezte. Mindemellett időt szakasztott más nemű dolgozatok írására is, melyek legnagyobbára a történelem körébe tartoznak. Ilyen a muzeumról írott naplója, vagy *Muzeum korszakai*, melyet 1849-ben kezdett s 1868-ban adott ki, melyben érdekes részletességgel sorakoztatja a muzeumi eseményeket, különös tekintettel a forradalom alatti viszontagságokra. Már a negyvenes évek előtt állandó teendőinek egyike volt a hangversenyi előadások szövegkönyveinek fordítása és a hivatalaival kapcsolatos, sok idővesztéssel járó, száraz évkönyvek írása, mely utóbbiakat a zenede részére magyar és német nyelven kellett szerkeszteni. Ezek a negyvenes években innen a műcsarnokéival még szaporodtak ugyan, de Mátray nem teljes önmegtadással hanem szeretettel kezelte a sokakra nézve lélekölő munkát; örömmel számolt a nyilvánosság előtt, kimutatván nemzetünknek a művelődés eme térein tett évenkénti haladását.¹⁴⁾

Sőt nem említve kisebb zeneköltői kísérleteit, két nagy vállalathoz is kezdett: a régi históriás énekek, s ezek közt Tinódi dallamai megfejtséhez és népdalaink egytetemes kiadásához. Az elsőt az akadémia megbízásából terjedelmes történelmi s más magyarázó jegyzetek kíséretében végre is hajtotta; de a népdalok egytetemes gyűjteményéből, fájdalom! — részvéltenség miatt csak három füzet jelenhetett meg magyar és német nyelven 94 dal tartalommal.¹⁵⁾

VII.

Im, ezekben rövid szemlét adtam a megboldogult munkás életének, s úgy szólva számba vettem a nemzet örök-

ségét. Most azt hiszem, nemhogy zavarnám, sőt emelni fogom a kegyeletnek e perceit, ha még egy pillantást vetek sokfelő elágazó működésére.

A nemzetek kiváló férfiai kezdettől fogva egy-egy láncszemét képezik a közművelődésnek. A tudósnak és művésznek meg van ugyan a maga egyéni belértéke, s e tekintetben tudós és tudós, művész és művész közt igen nagy lehet a különbség, de az előbbi basonlat szempontjából, egyik láncszem feltételezvé a másikat, azt hiszem nem állanak rangfokozatok. Mert mindenki megtette kötelességét: a vezér utat mutatott, a munkások utat törtek, s e szerint a munkások nap-számosai ugyan a nagy szellemeknek, de egyszersmind létök alapjai. A nagy szellemek a hagyomány és mondák által mithosz alakokká magasulnak; a köznapi munkás jellemvonása ernyedetlen szorgalom és szellemi halál, mely rendszerint már életében műveire szokta tenni szemfedelét, csak a műtörténelem, vagy a könyvtárnok laistroma jelölvén sírját egy rövid sorral. E feltűnő különség ellenkezni látszik ugyan főnebbi állításommal, mind a mellett, legyen szabad ismételnem, hogy egyiket a másik rovására nem lehet tulbecsülnünk.

Ily értelemben Mátrayt az idők és körülmények az utóbbi csoport munkásai közé sorozták. Részletesen előadtam már sokoldalú munkásságát a Széchenyi nagy szelleme által ébresztett mozgalomban. E tekintetben igaz, hogy nem követte Seneca bölcs mondatát: *non multa, sed multum* de akkori viszonyainkból ez önként következett; sőt a szaktudós napjainkban is nem egyszer szorul valamely idegen szak kényerére. Mátrayt főleg az jellemzi, hogy csaknem minden térnek kezdője volt; igen sok munkájával uttörő, melyen aztán mások nagyobb szerencsével haladtak. Nem lévén e perczekben a maga helyén dolgozatai részletezésébe bocsátkozni, csak általánosságban jegyzem meg, hogy ámbár szorgalma jó gyümölcsöket termelt, sőt vannak maradandó becsü munkái, melyeknek a történelem hasznát veendi; de már életében meg kellett érnie ama sorsot, mely legtöbbeket, s csaknem kivétel nélkül épen a kezdőket szokta érni:

Mátrayt minden téren túlszárnyalták.

Kezdő volt a szépirodalom terén mint lapszerkesztő,

kezdő volt a zene terén mint elméleti író és műbölcsész; csaknem kezdő a muzeum könyvtárában; egészen kezdő egy zene-tanintézet szervezésében; de bármely oldalról tekiutstük: amaz idők viszonyai közt teljesen megfelelt az igényeknek; s hogy túlszárnyalták, ez mint kezdőnek épen egyik nagy érdeme. Tulszárnyalták a munka terén, de nem a magyar nemzetiség szeretetében. Nem is lehetett, hogy az, ki minden betűjét, minden hangjegyét nemzetiségünk emelésére szentelte, annak szeretetében túl hagyta volna magát szárnyaltatni.

Ezért Mátrayt nem üldözték ama szenvedélyek, melyek elévülés esetén az irodalom s művészet némely veteránja álmaít nyugtalanítják; nem ismerte a gyakran végtelékig menő féltékenységet; senkivel sem kezdett önérdék sugallta tollharczot; nem tolakodott előtérbe, hanem szerényen visszavonult; örömmel adott helyet egy újabb nemzedéknek, s évkönyveiben örömmel vette számba az újabb vívmányokat.

Tebát nem folytatván polémiákat, türelmes, békeszerető volt; sőt vállalataival szemben is megszokván a közönség részvéltenségét, általában mindennel ki tudott engesztelődni, egy körülményt kivéve, mely legkedvesebb gyermekére, büszkeségére, a nemzeti zenedére vonatkozik. Említettem, hogy ez intézet az ő fáradhatlan szorgalmának eredménye. Mindjárt kezdetben oly alapokra akarta építeni, melyeken országosan kihasson a magyar nemzetiségre; mert belátta annak szükségét, hogy a magyar fajt zeneileg is nevelni kell, különben az idegen elemek hullámai e téren elsodorják; belátta, hogy a magyar nemzeti zene egykor leendő felvirágzása csak is a magyar faj által eszközölhető. Ezért nemcsak Budapest közönségét, hanem az egész országot önkéntes adakozásra szólította fel; de egyedül Pozsega adózott 20 pengő krajczárral. Ez fajt Mátraynak, s hogy nem tudta elfeledni, bizonyítják évkönyvei. Mind e mellett a közöny el nem csüggesztette, hanem türelemmel és okossággal az énekiskolát végre is nemzeti zenedévé alakította, mely nem lett ugyan olyan országos, minő lehetett volna, de országosan hatott. A hatvanas évek elején a kezdetben német ajku intézetet már magyar nemzeti szellem lengé át, főleg a magyar szavalati tanzak hozzájárultával, mely célra Mátray, mint e szak tanára, egy tan-

könyvet is dolgozott. Ez volt utolsó nagyobb műve; s ezzel is első levén, látnia kellett, hogy megint túlszárnyalják.

És most nincs több mondani valóm, tek. Akadémia! mint hogy a hosszú pálya végén fáradtan félrevonult csendes öreg végre 1875. folytán, mint muzeumi könyvtárnok nyugalmaztatott kir. tanácsosi ranggal. Nyugalmaztatásával megint kibékült volna, csak hogy a muzeumban várhassa be végperceit. De távoznia kellett e helyről, s mind a mellett, hogy a nagy-kátai néptanító fia mint királyi tanácsos lépett le a nyilvánosság teréről, úgy fájlalta e távozást, mint ha az országból száműzetett volna.

Igy hát pályatársai mindenütt túlszárnyalták, az egy nemzeti zenede kivételével. Itt, e szép virágzásnak indult, hogy ugymondjam, családi körében töltötte hátra levő napjait. Nem lehetett sok ezek száma; percei meg voltak már számlálva, s jul. 17. nem pályatársai szárnyalták túl, hanem túlszárnyalta a halál angyala.

Legyen sok ily derék és szorgalmas munkása a magyar nemzetiségnek.

MÁTRAY IRODALMI S ZENÉSZETI DOLGOZATAINAK JEGYZÉKE.

1) Kéziratban maradt pædagogiai munkák:

- Magyarország rövid hazai története. 1818.
- Synopsis Geographiæ. Két kötetben.
- Themata exercitiorum. Négy kötetben.
- Doctrina Christiana. Egy kötetben.

2) A Széchenyi Lajos gróf magán kápolnája számára »Különbféle ájtatos énekek«, (»Verschiedene fromme Lieder«) czíme alatt 1840. Sopronban megjelent gyűjtemény több versét 1822—30. közt Mátray fordította német eredetiből, névtelenül. Ezek közt: »Isten! ki menyben lakozol« német szövege Széchenyi Lajostól. Egy másik hymnusz: »Jőjj uram! erősítsd szívem« eredetije Batthyáni Miklósné, szül. Széchenyi Francziska grófnőtől egy Mozart-féle melodiára. Továbbá egy Mária-czelli *Salve regina* »Idvez légy ég királynéja, ó Mária!« S végre »Isten-nél van a czél« Széchenyi Lajos eredetije után.

3) A Hasznos mulatságokban megjelent czikkvei:

- Róznér váczí születésü, s Pesten nevelkedett tenor-dalnok rövid élete. R. G. 1824. évfolyam, I. féléstendő, 173. lapon.
- Baczkó világtalan professor rövid említése. 1824. évfolyam, I. féléstendő, 176. lapon.
- Rossini Joachim életirata. R. G. 1824. évf. I. féléstendő, 209. l.
- Pünkösdi király a csepregi lófuttatáson. (E népszokás — mint megjegyzi — általa hozatott először nyilvánosságra), 1824. évf. I. félést. 258. lapon.
- Magyar nóták Csermáktól. 1824. I. félév. 163. l.
- Magyar nóták. 1824. I. félév. 191. l.
- Magyar muzsikának új példái. 1824. I. félév. 380. l.
- Magyar nóták. 1824. II. félév. 25. lap.
- Nemzeti muzsika. 1824. II. félév. 289. l.

4) E czim alatt:

- Magyarok által, vagy idegenektől hazánkat illető külföldi nyelven írott könyvek ismertetése. Tudományos gyűjtemény. 1825. IV. kötet. 108. l. Verbegyi név alatt. 1826. I. kötet. 1827. VII. kötet.

5) Tudományos gyűjtemény. 1825. VI. kötet. 72. lap. Verbegyi.

6) A muzsikának közönséges története. Rothkrepf Gábortól. Tud.

gyűjt. 1828. VI. és X. köteteibem Folytatása 1829. évf. II—III. köt. 1830. évf. IV. köt. 1832. évf. VII.—VIII. köt. Összesen 200 lap terjedelemben.

7) A Tudom. Gyűjtemény 1827. folyamában Széchenyi Juliánna grófnő. 1831. VI. köt. dr. Kiss József emléke.

8) *Névszerint az alábbi életiratok:*

- Szentgyörgyi Czeczília. Regélő. 1833. I. köt.
- Kanizsai Dorottya. Regélő. 1833. I. köt.
- Báthory Zsófia. Regélő. 1833. I. köt.
- Székely Klára. Regélő. 1833. I. köt.
- Szagani Margit (Bánffy Miklósné). Regélő. 1833. I. köt.
- Pathóczy Zsófia. Regélő. 1833. I. köt.
- Báthori Anna. Regélő. 1833. I. köt.
- Frangepán Kristófné. Regélő. 1833. I. köt.
- Ország Ilona. Regélő. 1833. I. köt.
- Edua kun hercegnő. Regélő. 1833. I. köt.
- Szécsy Mária. Regélő. 1833. II. köt.
- Dobozy Mihályné. Regélő. 1833. II. köt.
- Báthory Erzsébet. Regélő. 1833. II. köt.
- Szigetvári hős asszony. Regélő. 1833. III. köt.
- A magyar asszony katona. Regélő. 1833. III. köt.
- Egri hős asszonyok. Regélő. 1833. III. köt.
- Mária Anna Károlina Pia. Magyarország ifjú királynéja. Regélő. 1834. I. köt.
- Lázár Borbála és Baróthi Katalin. Regélő. 1834. I. köt.
- Kornis Katalin csikszéki leány elszánása. Regélő. 1834. I. köt.
- Ditroi Székely asszony. Regélő. 1834. I. köt.
- Kassai hős asszonyok. Regélő. 1834. II. köt.
- Veszprími hős asszonyok. Regélő. 1834. II. köt.
- Kőszegi hős asszonyok. Regélő. 1835. I. köt.
- A hős magyar leány. Regélő. 1835. I. köt.
- Mária Dorothea. Magy. orsz. nádornéja. Reg. 1835. II. köt.
- Attila feleségei. Regélő. 1836. I. köt.
- Gizela Sz. István felesége. Regélő. 1836. I. köt.
- Első Mária magyar királyné. Regélő. 1836. II. köt.
- Mária Christierna. Báthory Zsigmond hitese. Regélő. 1836. II. köt.
- Tudós magyar asszonyok. Honművész. 1833. II. köt. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. számaiban. Ez ismertetést 1829-ig hozván, Takács Éva munkáival végzi.

9) *Beszédek s hasonlóművek.*

- A soproni kádárlegény. Regélő. 1833. I. köt. 1. szám.
- Egy angolnő a comói bérczek banditái között. Regélő. 1833. I. k. 20. 21. szám.
- Uj év napján. Regélő. 1834. I. köt. Névtelenül.
- Lord Howt. Regélő. 1834. I. köt. Névtelenül.

— A megsebesült. Regélő. 1834. I. köt. Névtelenül.

10) *Vegyes tartalmuak.*

- Magyar szorgalom és mesterségek rajzolatja. Honművész. 1833. évf. I. köt. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. számaiban. II. köt. 28. 29. 30. 39. számaiban.
- A luxori obelisk. Honművész. 1833. III. köt.
- Bókavadászatok Fótton. Honművész. 1833. III. köt.
- Közlemények Clair Ignác gymnasticai intézetéből. Honművész. 1836. I. köt.
- Válasz Bajza úrnak a Honművész színi kritikáiról írt néhány szavára. Honművész. 1836. I.
- Németországi színházak. Honművész. 1836. II. köt.
- Párisi theatrumok. Honművész. 1836. II. köt.
- Londoni theatrumok. Honművész. 1836. II. köt.
- Olaszországi theatrumok. Honművész. 1836. II. köt.
- Játékszíni római szokások. Honművész. 1836. II. köt.
- Francia theatrumok. Honművész. 1836. II. köt.
- Virág Benedek. Honművész. 1836. II. köt.
- Kisfaludy Károly. Honművész. 1836. II. köt.
- Malibrán Mária Felicia. Honművész. 1837. I. köt. 15. sz.
- Magyar színészet történetéhez. Honművész. 1837. I. köt.
- Kupeczky János (festész). Honművész. 1837. II. köt.
- Töredékek a magyar színészet történetéhez. Honművész. 1837. II. k.
- Pestbudai hangászegyesület története. Honművész. 1838. I. köt.
- Liszt Ferencz. Honművész. 1839. I. köt.
- Sz. Simon és hívei. Regélő. 1833. I. köt.
- A nádor ispán és országbíró hiteseiknek foglalatosságai a magyar királynék koronázásakor. Horvát István latin munkáiból. Regélő. 1833. I. köt.
- Bihar leányvásár. Regélő. 1833. I. köt.
- Tivoli. Regélő. 1833. I. köt.
- Értekezés a rejtvényről. Regélő. 1833. I. köt.
- Niger folyóvize Áfrikában. Regélő. 1833. II. köt.
- Áfrikai utazás. Regélő. 1833. II. köt.
- Északamerikai rajzvonatok. Regélő. 1833. II. köt.
- Otaheiti és a Sandvich szigetek. Regélő. 1833. II. köt.
- Senegalparti kunyhó. Regélő. 1834. II. köt.
- Árva vára. Regélő. 1834. III. köt.
- Amerikai rajzvonatok. Regélő. 1834. III. köt.
- Az üres szék. Regélő. 1834. IV. köt.
- Jó Guzman. Regélő. 1834. IV. köt.
- I. Ferencz. Regélő. 1835. I. köt.
- I. Ferdinand. Regélő. 1835. I. köt.
- John Toowsend. Regélő. 1835. I. köt.
- Trenesin. Regélő. 1835. I. köt.

- Töredékek egy philhellen zászlóalj történetéből. Regélő. 1835. II. köt.
- A Széchenyiek. Regélő. 1835. II. köt.
- Zumalaiarreguy. Regélő. 1835. II. köt.
- Fetz Ali Knurr. Regélő. 1835. II. köt.
- Eszterházyak. Regélő. 1836. I. köt.
- Fitzgerald Arthur. Regélő. 1836. I. köt.
- Attila. Regélő. 1836. I. köt.
- Egy jelenet a párisi bérkocsisok csapszékében. Regélő. 1836. II. köt.
- Visegrád. Regélő. 1836. II. köt.
- Coburg Kohári herczeg. Regélő. 1837. I. köt.
- József cs. k. főherczeg. Regélő. 1837. I. köt.
- Pestvármegyei lakosok. Regélő. 1837. I. köt.
- Bács vármegyei lakosok. Regélő. 1837. I. köt.
- Fraknó vára. Regélő. 1837. I. köt.
- Kelemeniek Tótországbán. Regélő. 1837. II. köt.
- A Telekyek. Regélő. 1837. II. köt.
- Victoria Alexandrina, angol királynő koronáztatása. Regélő. 1838. II. köt.

¹¹⁾ Nyomtatott és kéziratban maradt zeneművek.

- Was betrübst du dich meine Seele. Megjelent Bécsben, 1819. Széchenyi Ferencz gróf költségén. Eredeti latin szövege a XXIV. Zsoltáré.
- Magyar nóták fortepianóra: *Pannonia, Hunnia, Flóra*, főcímek alatt. Összesen 10 füzet. Megjelentek Bécsben, 1826—30 közt. Mechetti Péter és Czernyi József műárosoknál.
- *A magyar dalos* fortepiano mellé alkalmazott eredeti énekei. 1. füzet. Bécs, 1829. Mechetti Péternél.
- *A nemzeti dalnok* énekes gyűjteménye fortepiani kísérettel, két füzetben. 1834—35. Pesten saját költségén.
- *Pesti tárogató*. Magyar nóták gyűjteménye. Három füzetben. 1834—36. Saját költségén.
- Varázshangok a Szerailból. A nagy urnak három kedvecz darabja. Forte pianóra. 1835. Pesten saját költségén.
- Huszonegy magyar dal, részint egyes énekszóra fortepiano kísérettel, részint négy énekszóra kíséret nélkül. A versek Kisfaludy Sándor és Károly, Teleky Ferencz gróf, Fáy András, Döbrentei, Kis János, Berzsenyi, Szemere, Kölcsey, Szenvey, Szathmáry, Bárány, Szentmiklóssy, Bajza, Szerényi munkáiból. (Kiadatlan).
- Egy török dal német szöveggel, 4 szólamra, hurosszer kísérettel. (Kiadatlan).
- Das Vaterland. Dal három szólamra, zongora kísérettel, szövege Széchenyi Károlytól. (Kiadatlan).
- Mein Lebewohl. Magándal, fortepiano mellett. 1828. Somogyvárott. (Kiadatlan).
- Magyar népdalok gyűjteménye melodiáikkal együtt hangjegyekre írva. (Kiadatlan).

- Steineröthel Ländler. 1828. Cotillons Walzer, Szécsenyi Lajos gróf románca után 1828. Jäger deutsche. 1829. (Kiadatlan).
- Magyar nóták fortepianóra, 1831—32. Folytatása a Pannonia, Hunnia és Flóra füzeteknek. (Kiadatlan).

¹²⁾ Kéziratban maradt irodalmiak.

- A budai magyar játékszínképző iskolának terve. 1835.
- Egy helyes opera felállításának módjai. 1837.
- B. Mednyánszky Alajos vágvízi utazásának fordítmánya 1833—35.
- Emlékmondások gyűjteménye két kötetben, ily cím alatt: »Kézi könyv, melybe némely nevezetes íróknak s más egyebeknek jeles, vagy emlékezetre méltó mondásaik feljegyeztek Rothkreff Gábor által.
- Emlékmondások nagyobb gyűjteménye; kötetlen lapokra írva s a szerzőkre beosztva.

¹³⁾ Nyomtatásban e cím alatt:

- Pyrker János László egri pátriarcha-érsek képtára a magyar nemzeti muzeum képesarnokában. Írta Mátray Gábor. Pesten, 1846. kis 8. 105. lap.
- Ugyanennek második bővített kiadása. Pest, 1851.
- Ugyanez német fordításban. Pest, 1851.

¹⁴⁾ Évkönyvek:

- A magyar nemzeti muzeum korszakai. Pest, 1868.
- Verzeichniß der Mitglieder des Pester und Ofner Musikvereins im Jahre 1836—37. Pest 8°. 8 lap.
- A pestbudai hangászegyesület kormányzó bizottságának jelentése. (Egy füzetben magyarul és németül). Pest, 1837. 8.-rét 7 lap.
- Ugyanez 1838-ra. 8.-rét. 18 lap.
- Ugyanez 1839-re. 8.-rét. 19. lap.
- A pestbudai hangászegyesület igazgatása alatti nyilvános énekiskola szabályai és első alapítóinak névsora. (Magyarul és németül egy füzetben.) Pest, 1840. 12.-rét. 45 lap.
- Ugyanez 1841-re 60 lap. 1842-re 106 lap. 1843-ra 78 lap. 1845-re 71 lap. 1846-ra 88 lap. 1847. 82 lap. sat. sat.
- Az 1836. évben alapított pestbudai hangászegyesület szabályai. Pest, 1841. 8.-rét 15 lap.
- Statuten des im Jahre 1836. begründeten Pester und Ofner Musikvereins. Pest, 1841. 8°. 16. lap.
- A pestbudai hangászegyesület nyugdpénz-intézetének alapszabályai. Pest, 1841. 8.-rét. 17 lap.
- A pestbudai hangászegyesület igazgatása alatti nyilvános énekiskola növendékei. Pest, 1841. 8.-rét 7 lap.
- A nemzeti képesarnokot alakító egyesület évkönyve, 1845—1851-re. I—VII. év. Szerkesztő Mátray Gábor egyleti titoknok. Pest, 1851.
- Ugyanez. Második korszak. VIII—XVII. év. 1852—1861. Pest, 1862. 8.-rét. 91 lap.

- A magyar nemzeti muzeumban létező nemzeti képcsarnok ünnepélyes megnyitása. 1851. szept. 8. Leírta Mátray G. egyesületi titkár. Pest, 1851. 8.-rét. 23. lap.
- 10) *Vegyes tartalmúak:*
- Ünnepélyes dalok a sz. mise fő részeire. A latin misekönyv szavai szerint magyarra fordítá Mátray Gábor. Pest, 1841. 8.-rét. 4. lap.
- Emlékbeszéd Horvát István Széchenyi országos könyvtárör felett, a magyar nemzeti muzeumban. 1847. jun. 13. Irás felolvasá Mátray G. Pest, 1847. 4.-rét. 16. lap.
- Krisztus az olajfák hegyén. Ima dalmű. (Oratorium). Zenéjét szerző Beethoven Lajos. Magyar szöveggel először adatott elő Pesten a nemz. muzeum dísztermében. 1860. apr. 1.
- Mátray Gábor mint a pestbudai zenede igazgatójának két beszéde a szavalati tanszék ügyében. Pest, 1861. kis 8.-rét. 32. lap.
- Mátray G. mint a pestbudai zenede igazgatójának beszéde a szavalati tanszak ügyében. 1865. jan. 8. Különnyomat a zenede évkönyvéből. (Csak 80 példányban).
- A Konstantinápolyból legújabbban érkezett négy Corvin codexről. Mátray Gábor akad. lev. tagtól. Pest, 1870. Az akadémia kiadványa.
- Erdélyi tanulók májusi ünnepi dala; négy énekszóra zongora kísérettel, szövegét írta Ompolyi V. Károly a károlyfehérvári főgimnázium igazgatója; 10 darab aranynyal koszorúzott dallamát szerzette Mátray Gábor; m. t. akadémiai l. tag. stb. 1859.
- Dicsének a boldogult szűz Mária szeplőtelen fogantatásáról. Pályanyert szövegét írta Szabó Imre; zenéjét Mátray Gábor. (Melléklet a Religio 50. számához). 1858.
- Történeti, bibliai és gunyoros magyar énekek dallamai a XVI. századból. A magyar tud. akadémia megbízásából megfejtve közli Mátray Gábor. Pest, 1859. 4.-rét. 152. lap.
- Magyar népdalok egyetemes gyűjteménye; rendezés kiadá Mátray Gábor. I. kötet. 1. füzet. 1852.
- Magyar népdalok egyetemes gyűjteménye stb. I. kötet. 2. füzet. 1854.
- Magyar népdalok egyetemes gyűjteménye stb. II. kötet. I. füzet. 1858.
- A rendszeres szavalattal alaprajza. Tankönyvül írta Mátray Gábor. Pest, 1861. 8.-rét. 230. lap.

I. Szám. Apáczai Csérei János Barczai Ákos fejedelemhez benyújtott terve a magyar hazában felállítandó első tudományos egyetem ügyében Szabó Károly r. tagtól. 1872. 18 l.	Ára 10 kr.
III. Szám. Emlékbeszéd Bitnya Lajos felett. Szabó Imre r. tagtól. 1872. 18 l.	10 kr.
IV. Szám. Az első magyar társadalmi regény. Székfoglaló Vádnai Károly l. tagtól. 1873. 64 l.	20 kr.
V. Szám. Emlékbeszéd Engel József felett. Finály Henrik l. tagtól. 1873. 16 l.	16 kr.
VI. Szám. A hún költészetéről, tekintettel a magyar ósköltészetre. Barna Ferdinánd l. tagtól. 1873. 195 l.	40 kr.
VII. Szám. Emlékbeszéd Schleicher Ágost. külső l. tag felett. Riedl Szende l. tagtól. 1873. 16 l.	10 kr.
VIII. Szám. A nemzetiségi kérdés az araboknál. Dr. Goldziher Ignácztól. 1873. 64 l.	30 kr.
IX. Szám. Emlékbeszéd Grimm Jakab felett. Riedl Szende l. tagtól. 1873. 12. l.	10 kr.
X. Szám. Adalékok Krim történetéhez. Gr. Kuny Géza l. tagtól. 1873. 52 l.	20 kr.
XI. Szám. Van-e elfogadható alapja az ik-es igék külön ragozásának. Riedl Szende l. tagtól. 51 l.	20 kr.

Negyedik kötet. 1873—1875.

I. Szám. Paraleipomena kai diorthomena. A mit nem mondtak s a mit rosszul mondtak a commentatorok Virgilius Aeneide II-k könyvére, különös tekintettel a magyarra. Brassai Sámuel r. tagtól. 1874. 151 l.	40 kr.
II. Szám. Balint Gábor jelentése Oroszország és Ázsiában tett utazásáról és nyelvészeti tanulmányairól. Melléklet St. Khálmik duna hangjegye. 1874. 32 l.	20 kr.
III. Szám. A classica philológiának és az összehasonlító árja nyelv-tudományak műveise hazánkban. Székfoglaló Bartal Antal l. tagtól. 1874. 182. l.	40 kr.
IV. Szám. A határozott és határozatlan mondatról. Barna Ferdinánd l. tagtól. 1874. 31 l.	20 kr.
V. Szám. Jelentés a m. t. Akadémia könyvtára számára keletről hozott könyvekről, tekintettel a nyomdai viszonyokra keleten. Dr. Goldziher Ignácztól. 1874. 42 l.	20 kr.
VI. Szám. Jelentések: I. Az orientalistáknak Londonban 1874-ben tartott nemzetközi gyűléséről. Hunfalvy Pál r. tagtól. — II. A nemzetiségi philologok és tanárflak 1874-ben Innsbruckban tartott gyűléséről. Budenz József r. tagtól. 1875. 23 l.	15 kr.
VII. Szám. Az új szókrol. Fogarasi János r. tagtól.	15 kr.
VIII. Szám. Az új magyar orthologia. Toldy Ferencz r. tagtól. 1875. 28 l.	15 kr.
IX. Szám. Az ik-es igékről. Barna Ferdinánd l. tagtól. 1875. 32 l.	15 kr.
X. Szám. A nyelvújításról. Szarvas Gábor l. tagtól. 1875. 25. lap.	15 kr.

Ötödik kötet. 1875—1876.

I. Szám. Nyelvészkedő hajlamok a magyar népnél. Barna Ferdinánd l. tagtól. 1875. 40 l.	25 kr.
II. Szám. A neo- és paleologia ügyében. Brassai Sámuel r. tagtól. 1875. 48 l.	30 kr.
III. Szám. A hangulról a magyar nyelvben. Barna Ferdinánd lev. tagtól. 1875. 48. l.	30 kr.
IV. Szám. Brassai Sámuel nyelvújítás. Ballagi Mór r. tagtól. 1875. 22 l.	15 kr.
V. Szám. Emlékbeszéd. Kriza János l. t. felett Szász Károly l. tagtól. 1876. 40 l.	25 kr.
VI. Szám. Művészet és nemzetiség. Bartalus István l. tagtól. 1876. 35 l.	20 kr.
VII. Szám. Aeschylus: Tólfy Iván lev. tagtól. 1876. 141 l.	80 kr.